

ΞΕΝΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

Του PANAIT ISTRATI

ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ ΣΤΟΥΣ ΒΑΛΤΟΥΣ

(Δέν είνε πολύς καιρός που εκυκλοφόρησε στο Παρίσι ένα μυθιστόρημα τού άγνωστου ως τότε Ρουμανοέλληνα Παναί Ιστράτι, προλογισμένο άπο τού Ρομαίν Ρολλάν. Ἀμέσως αυτό έφτασε για ν' άναγνωριστεί ο Ιστράτι μεγάλος. Το πρώτο μυθιστόρημα, ή «Κυρά Κυραλίνα», έγινε ανάσπαστο, τού ίδιου και τού δεύτερου ο «Μάργμα» Ἀγγέλης. Ἡ φήμη τού σήμερα είνε παγκόσμια, ή δόξα του επίσης. Το «Μπουκέτο» θεωρεί έπισημα του πού για πρώτη φορά αυτό παρουσιάζει σήμερα στο Ἑλληνικό Κοινό μεταφρασμένο έργο τού Ιστράτι, τού όποιου ή ζωή ή πίεση άληθινή άπό τού Γκόρκι και ό όποιος θεωρείται ως Ρουμανοέλληνας).

Ἡ ζωή τού μάργμα Ντίμι και τών δικών δέν εταν παρά σά μιá σκληριά μεταμορφωμένη σ' έλευτερία. Ὅτι βγάζανε άπό τή δουλειά τους τó κατάλιαν τó αίώνα χρέη στό χτηματιά και στό δημόσιο : σ' εκίνους πάγαινε τó διαλεχτό αυτό, τó καλλίτερο άραποσίτι, τó γάλα τής άγελάδας, τ' αυγά κ' οί κόττες. Για τó μάργμα Ντίμι και τούς δικούς του άπόμνε ή νερόσουπα, τά φασόλια, και μιá μαμαλίγκα (*) έλευερίη.

Αὐτή ή ζωή έκανε τούς άνθρώπους κακούς. Ὁ μάργμα Ντίμι χτυποσε τή γυναίκα του πού, άπ' τó φόβο της, πάγαινε και κρυβότανε στους γειτόνους. Ἡ παρμηκή άφορηή τού έφτανε γι' αυτό. Είχε άργήσει ή γυναίκα του ν' άνάψει τή φωτιά ; Τήν άρχιζε στις κλωτοές με τις μπότες του και με τó πρόσωπο μπροστά, τήν έρχιχε στις στάχτες τού τζακιού. Τότε ή γριά μάνα του θύμωνε, έπαιρνε τήν κοβιλίτζα κ' έδινε στό γιό της μ' αυτ' ή κάμποσε πού αυτός τις έτρωγε γελώντας.

— Μπερη!... Ὅσο μούδουνα έρωταμένος μαζί της είχες μιá γλώσσα έναν πήχυ για νά τήν κάνεις γυναίκα σου και τώρα πού τήν πήρες τήν έχεις σέ σκύλλα... Ἐπειτα έστειλε τó μικρό Ἀντριανό νά φωνάξει άπό τού γείτονα τήν ξυλισμένη πού σήκωνε τή φούστα της κλαίγοντας κ' έδειχνε στήν πεθερά της τά μελανιασμένα άπ' τó ξύλο μεριά της.

— Δέ φανταζόμουνα ποτέ ότι ο Ντίμι μου θά με χτυποσε έτσι! Έλεγε με λυγμούς.

— Τι θέλεις, κόρη μου!... Είξερεις καλά πώς είμαστε φτωχοί άνθρωποι... Δέν έπρεπε νά τόν πάρεις. Ἡ φτώχεια κ' ο έρωτας δέν κάνουν ποτέ καλό νοικοκυριό... Ἄν κ' έβρομήντα χροών ή καλή γριά, έκανε ότι μπορούσε για ν' άνακουφίσει τή φτώχεια πού είχε άφήσει για κληρονομιά στά παιδιά της. Κ' επειδή δέ μπορούσε νά καταγίνεται πιá στις βαρειές δουλειές; τών άργών, είχε ανάλαβει όλες τις φροντίδες τού σπιτιού: κουζίνα, έννοια για τά ζά και για τά μαρτά, πουγάδες. Μά ήθελε άκόμα νά μαζεύει πεντάρες για τά «ψυχικά» της γι' αυτό όλες τις έλευτερες στιγμές της, όλη της τήν άνάπαση, τις χρησιμοποιούσε συναδροντας τά στάχια πούπερταν άπό τούς θεριστές, μαζεύοντας τις τοίφρες τών μαλλιών πού τά πρόβατα άφιναν μες στά γαϊδουράγκαθα και ξεριζώνοντας τις άσφακες πού φυτρώουν κοντά στις γούβες. Τή φώναζαν άκόμα για νά τρέβει τ' άρρωστα παιδιά και νά τά ξεραίσει. Τó βράδι, καθώς καθόντουσαν νά φάν όλοι μαζί, θεωρώντας τόν έαυτό της γιá στόμα άχρηστο, δέν άγγιζε ούτε τó γάλα, ούτε τ' αυγά, όταν βρισκότουσαν άπ' αυτά στό τραπέζι, και περιοριζότανε σέ λίγη σούπα και σ' αυτό τόν πράσινο λοχό με τó ξεδι— πού τά βιβλία τών πολιτισμένων λένε πώς είνε «μιá έξοχη τροφή για τούς χοίρους και τούς λαγούς».

Αὐτό φορές τή βδομάδα, γεριμένη άπό τó βάρος της κοβιλίτζας της, ή γριά διάτρεχε τά πέντε χιλιόμετρα πού χωρίζαν τήν καλύβα τού γιου της άπό τήν άγορά τής Μπραϊλας γύριζε με τριάντα πεντάρες κομποδεμένες στό μαντήλι της. Μά μ' αυτές τις πεντάρες έκανε θανάτια, γιατί κάθε τρία τέσσερα χροών τήν έβλεπαν ν' άνογιέ να στα πηγάδι στά μέρη πού περνούσαν τά κάρρα, ή ν' άγο—

ράζει ένα κρεβάτι δάκααιο για μιá κοπέλλα φτωγή πού θά παντρευόταν ή κ' άκόμα μι' άγελάδα με τó νεογγό της πού τήν πρόσφερε για έλεημοσύνη—κι' όλα αυτά για τή σωτηρία τής ψυχής της.

Ἐτύχαινε όμως, μά πολύ σπάνια, νά πέσει ο μάργμα Ντίμι στόν κρυφώνα πού ή φτωγή γυναίκα εκρυβε τά λεφτά της και τότε πάει και τó πηγάδι και τó κρεβάτι κ' ή άγελάδα. Τότε ή ψυχή τής θεοφοβούμενης γριάς εταν άρρωστη για έξη μήνες. Και για νά βασταχητεί και νά μήν πει τόν «άσυχώρετο λόγο» έφερε, γλωμή και θλιμένη, τó χέρι της στό στόμα.

Ὁ Ἀντριανός, ο μικρός άνεπιός—πού είχε άνατραφεί στήν καλύβα τού μάργμα Ντίμι και πού πήγαινε άργότερα νά περνάει εκεί τις σχολικές διακοπές του—εταν ο μάρτυρας τών έργων αυτών τού θείου του, μ' αυτό δέν τόν έμποδίζε νά τόν αγαπάει...

Ἐξ άλλου, μόλον πού δέ θά τó πίστευε κανείς, όλος ο κόσμος άγαπούσε τó Ντίμι, άπό τή γυναίκα του πού τήν έδερνε κ' άπό τή μάνα του πού τήν εκλεβε ως τούς χωριάτες πού τόν προσκόλαγαν σ' όλους τούς γάμους και σ' όλα τά πανηγύρια, γιατί εταν ένας δουλετής άσύγκριτος και παίχτης στό φλάουτ άπ' αυτούς πού δέ βρίσκονται δυό σ' έναν τόπο. Τó δρεπάνι του εταν πρώτο σ' όλους τούς θεριστές και τó φλάουτ του άνάγκαζε και τούς πιό γέροους και τούς πιό δύστροπους νά μπαίνουν στό χορό.

Ἐξω άπ' αυτά, εταν συμπαθητικός, με τó κατσούφικο έφος του, τήν τοιγγάνικη όψη του, με τά πυκνά και μαζεμένα πάντοτε φρύδια του, και τó ξεχώρο τού χαρächτηρα του.

Ὁ Ἀντριανός τόν άγαπούσε. Μά κ' ο θεός άγαπούσε τόν άνιμιό του. Είταν συντροφία. Κάποτε, ο μικρός μάλλον τó μεγάλο για τις ττηνωδίες του στή γυναίκα του, μά ο μεγάλος τού άπαντούσε :

— Περιμένα νά παντρευτείς για νά μιλήσεις. Ἡ γυναίκα είνε μιá βρωμοδουλειά...

— Έσύ γιατί παντρεύτηκες, τότε ;

— Γιατί έτσι γίνηκε. Πρέπει νά περάσει κανείς άπό κει. Ἀργότερα, μονάχα, βλέπει ότι πρέπει νά δουλεύει για δυό, για τέσσερες, για δέκα. Τότε αρχίζει νά πίνει για νά ξεχνάει και δερνει γιάνά εκδικηθεί.

Ὁ Ἀντριανός δέν έμνε ικανοποιημένος άπ' αυτές τις άπαντήσεις. Ἐμπαινε στή μέση κάθε φορά πού ο θεός χτυπούσε τή θειά, ξεροντας καλά ότι ο Ντίμι εταν άνίκανος νά τόν χτυπήσει αυτόν. Γιατί ο χωριάτης άγαπούσε τó γιό τής μεγάλης του άδεφφής πιό πολύ άπό τά ίδια του τά παιδιά, και τού εκανε όλα τά καριότια. Ὅλο τó πάθος τού μικρού εταν νά βρισκεται πάντοτε και παντού με τó θείο του, κ' προπάντων όταν ο τελευταίος έπαιρνε τó δίκανο γιá νά χτυπήσει τις τσίχλες πού άφάνιζαν τά σταφύλια ή όταν έξευγνε για νά πάει νά κόψει καλάμα στους βάλτους.

Ὁ Ντίμι προσπαθούσε νά τó συγκρατήσει

Ἄχ, αυτές τις νύχτες μεσ' τούς άπέραντους βάλτους τού στόμου τού Σαρέτ, πώς νά τις ξεχάσει ;

Ὁ μάργμα Ντίμι δέν είχε άδεια νά κόψει καλάμα. Αὐτή ή άδεια στοίχιζε είκοσι φράγκα τó χρονο και δέν είχε νά τά πληρώσει. Ἐτσι ξεκινούσε μόλις έπερτε ή νύχτα κ' έτσι προφτανε νά βρισκεται και στήν άγορά τής γειτονικής πολιτείας πριν ήμερώσει.

Ὁ Ἀντριανός μυριζόταν τήν άναχώρηση άπό τις προτοιμασίες πού γίνόντουσαν άπ' τó άπόγεμα : έδιναν σ' άλογα παραπάνω τροφή και τ' άφηναν νά ξεκουραστούν έπειτα γέμιζαν τó σακί τού μάργμα με μιá μεγάλη μαμαλίγκα, μερικά κρεμμύδια κ' άλλτι. Για τού. Για τού. Μά πλόσα με νερό.

Μά τó καλλίτερο σημάδι πού τού σιγούρευε τó ξεκίνημα για κόψιμο καλαμών, ο Ἀντριανός τόβρισκε στή φορεσιά τού ζητιάνου πού φορούσε ο θεός, όπως και στό ρυθιδωμένο μέτωπο του και στό πρόσωπο τού τ' τραγικά άνήσυχου, γιατί δέν ήξερε ποτέ πώς μπορούσε νά τελειώσει αυτή ή εκδρομή. Είταν μιá κλοπή, εκλεβε εκεινο πού ο ιδιοκτήτης τού χτήματος ποτέ δέν έσπειρε, ούτε θέρισε και κάποτε, άντι νά βρίσκονται τó πρωί στήν άγορά, βρισκόντουσαν στήν αυλή τού βογούραου, με τó άμάξι και τ' άλογα κατασχε—

(*) Ἡ μαμαλίγκα είνε τó ψωμί τού ρουμανόου χωριάτη.

